

Johdanto

Suomessa vuonna 2019 viranomaisten tietoon tulleissa pari- ja lähisuhdeväkivaltarikoksissa oli 10600 uhria. Kasvua edellisestä vuodesta oli seitsemän prosenttia. Tietoon tulleista pari- ja lähisuhderikoksista 75% kosketti aikuisia ja tästä avio- tai avopuolisoiden välistä noin puolet. Kansallisen rikosuhritutkimuksen mukaan vuonna 2019 Suomessa joka neljäs 15 – 24 vuotias (27%) on kokenut jonkinlaista fyysistä väkivaltaa viimeisen vuoden aikana. Puolestaan henkirikokseen päätyneistä parisuhteista 80%:ssa oli esitutkintatietojen perusteella esiintynyt väkivaltaa aiemmin. Uhreista 20 % oli henkilöitä, jotka olivat kokeneet väkivaltaa saman tekijän kohdalta useamman kerran vuoden 2019 aikana. (October 2021, 1-5) Lähisuhdeväkivallan riskinarvioon ladataan paljon odotuksia. Ennalta ehkäisyyn lisäksi siihen kytkeytyy toive siitä, että riskinarvio täydellisessä muodossaan mahdollistaisi vakavan väkivallan estämisen lähisuhteissa.

Lähisuhdeväkivallan seurauksena tapahtuneet parisuhdetapot ja perhesurmat voivat näyttää jälkiviisaudella tarkasteltuna tapahtumilta, jotka olisivat olleet ennalta estettävissä. Ydinkysymys onkin miten voidaan ennakoiden tunnistaa tuhansista samanlaisista tilanteista ne, jotka voivat potentiaalisesti päätyä henkirikokseen? (Thornton 2017, 65.) Riskinarviointityökaluja on useita ja niitä käytetään erilaisissa toimintaympäristöissä ja eri ammattiryhmillä. Yksi eniten tutkituista ja käytetyistä riskinarviointityökaluista on DASH, joka Suomessa on osa MARAK -toimintaa. MARAK on moniammatillinen riskinarviointikokous vakavaa parisuhdeväkivaltaa kokeneille tai sen uhan alla eläville, joka on otettu käyttöön Suomessa 2010.

Tässä kirjallisuuskatsauksessa käsittelem DASH -riskinarviointityökalun ennustekykyä käsitteleviä tutkimuksia. DASH -riskinarviointityökalun käyttöön liittyy vahvasti moniammatillinen riskinarviointikokous MARAK ja sen työskentely uhrin turvallisuuden parantamiseksi. Nämä muodostavat yhdessä prosessin, aina riskinarviointitilanteesta moniammatillisen työryhmän työskentelyyn. Tästä syystä olen lisäksi halunnut tarkastella DASHin ennustekyvyn merkitystä MARAK -toiminnalle. Tässä kirjallisuuskatsauksessa fokus on nykyisessä parisuhteessa tai eron jälkeen aikuisten välillä tapahtuvasta väkivallasta.

1 Parisuhdeväkivallan riskinarviointi

Väkivallan ehkäisyssä voidaan puhua primaari-, sekundaari ja tertiääritason preventiosta. Primaaritason preventiolla tarkoitetaan suojaavien tekijöiden vahvistamista sekä riskitekijöiden varhaista tunnistamista ja hallintaa, kun väkivaltaa ei ole tapahtunut.

Sekundaaripreventiossa on kyse vahinkojen ehkäisystä tilanteessa, kun väkivaltaa on jo tapahtunut. Tertiääritasolla preventio kohdistuu uudelleen uhriutumisen ehkäisemiseen, tarvittavan hoidon ja tuen järjestämiseen uhrille ja väkivallan tekijäksi päätyminen ehkäisyyn. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2019, 19.) Riskiarvioilla on tärkeä sekundaari- ja tertiääripreventatiivinen rooli perhesurmien ja parisuhdemurhien ja tappojen osalta (Kropp 2004, 693).

Riskinarviointia voidaan lähestyä eri näkökulmista, jotka karkeasti jakautuvat neljään komponenttiin riskinarviointimenettelyssä: riskitekijöiden tunnistaminen, riskitekijöiden mittaaminen, riskitekijöiden yhdistäminen ja lopullisen riskinarvion toteutus (Skeem & Monahan 2011, 39). Nämä komponentit voivat olla eri tavoin strukturoituja, mutta lopullinen riskinarvio perustuu lähtökohtaisesti empiiriseen näyttöön (Svalin & Levander 2019, 115-116). Parisuhdeväkivallan osalta riskinarvion tarkoituksena ei ole ainoastaan ennustaa mahdollista tulevaa vakavaa väkivaltaa ja pyrkiä ehkäisemään sitä vaan myös ohjata viranomaisia kohdentamaan turvallisuutta parantavia ja ennalta ehkäiseviä toimenpiteitä oikein. Karkeasti Suomessa tehtävät riskinarviot voidaan jakaa kahteen; kliiniset laitosesolosuhteissa tehtävät (esimerkiksi mielentilatutkimuksen tai vaarallisuusarvion yhteydessä) sekä riskinarviot ja kohdennetun väkivallan uhka-arviot, joita tehdään poliisin toimesta tilanteissa, joissa on syytä epäillä henkilön aiheuttavan vaaraa toisille. Nämä tilanteet ovat erilaisia sekä riskinarvion tekijöiden osalta, että henkilön, jota riskinarvio koskee. Parisuhdeväkivallan osalta riskinarvioita tehdään molemmissa tilanteissa.

Riskinarviointimenetelmien ennustekykyä koskevat tutkimukset on vaikeaa vertailla keskenään. Tämä voi johtua muun muassa siitä, että monet ammattilaiset (poliisi, uhrien kanssa työskentelevät tahot) eivät käytä systemaattisesti riskinarviointiin strukturoitua menetelmää vaan arviointiin yhdistyy oma tai työyhteisössä oleva ammatillinen, työkokemukseen perustuva tieto. Tämän ohella parisuhdeväkivaltaa koskevia riskinarvioita voidaan tehdä menetelmillä, jotka ovat tarkoitettu yleisesti väkivaltaisen käytöksen riskinarviointimenetelmäksi. Tutkimusten vertailu voi olla vaikeaa tai ei-tarkoituksenmukaista tiedettäessä, että riskinarvioita tehdään hyvin erilaisin tiedoin, koulutuksin, erilaisen tiedon ollessa saatavilla tai työtehtävän ohjaamana erilaisista lähtökohdista. (Svalin & Levander 2019, 128.)

Vaikka riskinarviointia on tutkittu ja kehitetty jo vuosikymmeniä, siihen liittyy edelleen ennustekyvyn luotettavuuden lisäksi avoimia kysymyksiä toimintakäytännöistä. Kaikilla

toimijoilla ei ole käytössä varsinaisia riskiarviointityökaluja, mutta heiltä voidaan odottaa ja toivoa jonkinlaista arviota henkilön potentiaalisesta väkivaltaisuudesta. (Kropp 2004, 676-677.) Poliisin lisäksi monet eri sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset kohtaavat työssään parisuhdeväkivallan osapuolia. Tämä on olennaista tiedostaa, ei ainoastaan sen hetkisten väkivallasta aiheutuneiden haittojen (vammat, taloudellinen tilanne) korjaamiseksi, mutta myös väkivallan uusiutumisen riskinarvioinnin näkökulmasta. (Svalin & Levander 2019, 116.) Vaikka ollaan hyvinkin yksimielisiä siitä, että näyttöön perustuvia riskinarviointityökaluja tarvitaan esimerkiksi poliisin toiminnan ohjaamiseksi parisuhdeväkivaltaan puuttumisessa, on erilaisia näkemyksiä siitä, miten riskinarviointiprosesseja tulisi toteuttaa. Tulisiko riskiarvioiden edetä tilastollisten algoritmien perusteella, yksistään ammatillisen arvion perusteella vai olla strukturoituja ammatillisia arvioita? Onko näistä mahdollista luoda kombinaatioita, joissa tilastollisuus tuo esille ne tilanteet, joissa tarkempien ennalta ehkäisevien toimenpiteiden arviointi tulisi tehdä tarkemmin? (Spivak, McEwan, Luebbers & Ogloff 2020, 18.)

On myös arveltu, että samalla kun riskiarviointi on pyrkinyt lisäämään parisuhdeväkivallan uhrien näkyvyyttä, on luotu toimintatapoja, jotka asemoivat uhrin kategoriaan, jossa he ovat itse omien riskitekijöidensä hallitsijoita. (Duggan 2018, 214.) Riskinarviointiprosessien keskiössä olevat uhrin ja heidän osallisuutensa suunnitelmien tekemiseen on tärkeä tekijä; uhrien oma arvio tilanteestaan ja turvasuunnitelmista vaikuttaa siihen, miten he pystyvät sitoutumaan suunnitelmiin. Erityisesti parisuhdeväkivaltaa koskevissa riskinarvioissa itse työkalu on osa prosessia, joka on olennaisempi kuin itse riskinarviointi yksinään. (Walklate & Mythen 2011, 105.) Riskinarvion tulee olla dynaamista; riskin vakavuus tulisi pitää tarkastelun alla ja mahdollisen väkivallan laukaisevien tekijöiden ennakointi tulisi huomioida turvallisuussuunnitelmassa. Turvallisuussuunnitelmaa tulisi olla mahdollista muuttaa nopeasti ja tarvittaessa tiheästi. (Robinson, Myhill & Wire 2018, 40.)

Walklate & Mythen (2011) kuvailevat riskinarviointiin liittyvien odotusten lähtevän ajatuksesta, että olisi mahdollista rakentaa ilmiön kannalta merkityksellisiä syy – seuraus -suhteita. Teoreettinen viitekehys riskinarviointiin antaa mahdollisuuden tutkia ilmiöitä ja niiden syy – seuraus -suhteita. Tämä puolestaan mahdollistaa työkalujen ja menetelmien kehittämisen systemaattisemmin. Pelkästään teoreettiselta pohjalta tarkastelemisessa on vaarana, erityisesti parisuhdeväkivaltaan liittyvässä riskiarviossa, että poissuljemme heterogeenisyyttä ja yksilöllistä hajontaa. Esimerkiksi väkivaltaisen käyttäytymisen tarkastelu

käytännön kautta tuo esille staattisia ja dynaamisia riskitekijöitä. Näin ollen kliinisen ja käytännöllisen tarkastelun yhdistelmä on verrattaen hyödyllinen. Keskiöön voidaan nostaa riskitekijöitä, joita tiedetysti väkivaltaisilla henkilöillä on ja toisaalta, joita potentiaalisesti väkivaltaisilla henkilöillä on. Tämä tuottaa hypoteeseja siitä mitä voisi tapahtua tulevaisuudessa. (Walklate & Mythen 2011, 101-105.)

1.1 Riskinarvioinnin kompleksisuus ja pakottava kontrolli

Yksittäisiin väkivallantekoihin keskittynyt tapa katkaista parisuhdeväkivaltaa ja auttaa sen uhreja ei ole tuottanut toivottua tulosta. Stark (2018, 19) on väittänyt sen tuottaneen ennemminkin turhautumista ja asenteellista suhtautumista parisuhdeväkivaltaan. Tämän hän katsoo aiheutuneen siitä, että oikeudellisten toimien vahvistuessa rikosilmoitusmäärät ovat nousseet, mutta uhrien lukumäärä ei ole noussut merkittävästi. Tämä on osoittanut parisuhdeväkivallan kroonisen ja kumuloituvan luonteen, johon yksittäiset oikeudelliset toimenpiteet eivät suoranaisesti ole purreet. Tämä saattoi tuottaa myös uhrien vastuuttamisen ilmapiiriä. Parisuhdeväkivallan tekijät usein loivat mielikuvaa väitteiden johtuvan psyykkisesti epävakasta uhrista ja mielikuva vahvistui viranomaisille tilanteissa, joissa väkivallan uhrit eivät irrottautuneet väkivaltaisesta suhteesta. DASH -riskinarvioista kerätyt aineistot (mm. Turner et al. 2019; Myhill & Hohl 2016; Myhill et al. 2018) ovat kuitenkin osoittaneet, että parisuhdeväkivaltilanteet, joihin poliisit vastasivat, olivat kyllä toistuvia, mutta myös osa laajempaa uhria ahdistavaa historiaa. (Stark 2018, 19-20.)

Riskitekijöiden ja syys-seuraussuhteiden analyttistä tarkastelua on haastettu kompleksisella ajattelulla, joka tuo perhesurmien estämiseen näkökulmia parisuhdeväkivallan moninaisuudesta. Parisuhdeväkivallassa juuri väkivallan kontekstilla on merkityksensä. Kompleksisuuden ydin on ajatus asioiden tarkastelusta kokonaisuutena osiensa puhtaan summan sijaan. Jokaisella järjestelmällä on ympäristö ja olosuhteet. Nämä järjestelmät voivat liittyä toisiinsa tai olla vuorovaikutuksessa toisiinsa. Riskitekijät ovat myös vuorovaikutuksessa toisiinsa. Parisuhdeväkivallan kokonaisuuden tarkastelu antaa mahdollisuuden huomioida eri kohteita suhteessa kontekstiin. Näiden suhteiden asettaminen etusijalle riskiarvioissa voisi luoda selittävää ja sitä kautta ennustavaa kuvaa väkivallasta. (Walklate & Hopkins 2019, 137.)

Riskinarvion kompleksinen tarkastelun osalta Walklate & Mythen (2011) pohtivat miten riskinarviointiprosessit itse asiassa liittyvät ihmisten todelliseen elämään. Väkivallan uhrien kokemuksellinen tieto voi olla se pala, joka täydentää riskinarvioita. Perhehistoria,

sosiaaliset suhteet, selviytymistekniikat ja -strategiat, perheen roolit ja asenteet väkivaltaa kohtaan eli uhrin kokemuksen ymmärtäminen kontekstissa. Ongelmaksi kuitenkin kiteytyy, kenen tieto on laillisesti pätevää, kenen tiedolla on merkitystä ja kuka tietoa saa käsitellä. Riskien ymmärtäminen kontekstissa (parisuhde, perhe, eron jälkeinen tilanne) ei tapahdu kliinisisä olosuhteissa. Pitäisikö näin ollen suhdetekijöitä olla riskinarvioissa enemmän? (Walklate & Mythen 2011, 110-111.)

Pakottava kontrolli on uhriaan pakottavaa, tämän vapautta, oikeuksia ja elintilaa kaventavaa kontrollointia. Se sisältää nöyryyttäviä ja uhria riistäviä elementtejä erilaisin taktiikoin. Taktiikat voidaan jakaa neljään kategoriaan: väkivalta, seksuaalinen pakottaminen, uhkaileminen ja kontrolli. Väkivalta on tyypillisimmin epäsäännöllisesti toistuvaa, mutta ei voimankäytöltään vakavaa fyysistä väkivaltaa, esimerkiksi läpsimistä, tönimistä tai liikkumisen estämistä fyysisesti. Seksuaalisuuteen liittyvä pakottavuus liittyy seksuaalisen käyttäytymisen ehdottomuuteen tai vastikkeellisuuteen. Seksistä ei ole mahdollista kieltäytyä tai uhri on pakotettu olemaan käyttämättä ehkäisyä tai esimerkiksi keskeyttämään raskauden. (Stark, 2018, 21-22.) Pakottavaa kontrollia kuvaa omistussuhteisuus ja rankaisemisen ja rauhoittelun välillä tasapainoilu (Robinson, Myhill & Wire 2018, 31).

Stark (2007; 2018) kuvaa pakottavan kontrollin ytimeksi kontrolloinnin, joka luo arkeen uhkaavan verkoston sekä luo uhrille panttivankitilannetta muistuttavan olotilan. Uhkailu aiheuttaa uhrissa pelkoa ja ansassa olemisen tunnetta. Uhkaavaan käytökseen liittyvät pelko, riippuvuus, lojaalius, häpeä ja myönnetykset. Tekijän tapa toimia muodostaa "tai muuten" -ilmapiirin, mikä vastuuttaa uhria tekijän käyttäytymisestä. Pakottavan kontrollin taktiikoihin sisältyy myös vainoaminen parisuhteessa ja sen jälkeen. Kontrolliin sisältyvät tekijän asettamat säännöt ja niistä seuraavat rangaistukset, uhrin hyväksikäyttö ja riistäminen. Kontrollointi näyttäytyy arjen mikro-managerointina ja usein liittyy arjen perustarpeisiin, kuten rahaan, ruokaan, nukkumiseen, siisteyteen, pukeutumiseen ja vanhemmuuteen. Kontrollin kaventaessa uhrin elintilaa ja toimintakykyä, parisuhteesta lähteminen ja väkivallalta suojautuminen on vaikeaa, ellei joissain tilanteissa mahdotonta. Tämän vuoksi vakaviin väkivallantekoihin eskaloitumista on vaikea tunnistaa. (Stark, 2018, 21-24.) Pakottavan kontrollin tunnistaminen vaatii laajempaa väkivaltaisen käyttäytymisen ymmärrystä. Erilaisen väkivaltaisen käyttäytymisen kirjon ymmärtäminen laajentaa ja parantaa uhrin osalta riskiarviota, jolloin tukitoimet ja turvasuunnitelmat kohdentuivat paremmin. (Robinson, Myhill & Wire 2018.)

Korkean riskin tilanteisiin on tarkoituksenmukaista kohdentaa tukitoimia ja niitä tulee priorisoida. Kuitenkin tutkimukset ovat osoittaneet, että riskinarvioinnissa korkean riskin tilanteiksi eivät arvioidu kaikki ne, jotka todellisuudessa voivat johtaa vakavaan väkivaltaan. Asiakastilanteet, jotka eivät arvioidu korkean riskin tilanteiksi hyötyvät kuitenkin riskinarviointiprosesseista ja sitä kautta ohjauksesta, neuvonnasta ja tukitoimista. Lähisuhdeväkivallan tekijöiden tavoittaminen on haastavaa, mutta se parantaisi sekä riskinarviota että riskien hallintaa asiakasprosesseissa. Keskittymällä myös tiettyihin asiakastilanteisiin, jotka eivät arvioidu korkean riskin tilanteiksi, pystytään ennalta estämään niiden eskaloituminen vakavan väkivallan tilanteiksi. (Phillips 2018, 18-19.) Iso-Britanniassa tekijäkeskeistä moniammatillista työtä edustaa MARAC -toiminnan rinnalle muodostettu MATAC (Multi-agency tasking and co-ordination). MATAC -työryhmä kokoontuu säännöllisesti poliisijohtoisesti. Työryhmä kerää toistuvasti lähisuhdeväkivaltaan syyllistyvän henkilön tiedot ja pyrkii luomaan suunnitelman, jolla väkivalta pyritään katkaisemaan. (Davies & Bickle 2018, 468, 481.)

1.2 DASH -riskinarviointi

DASH (Domestic Abuse, Stalking and Harassment and Honour Based Violence) on lähisuhdeväkivallan riskien tunnistamiseen, arviointiin ja hallintaan kehitetty toimintamalli. Se on otettu käyttöön vuonna 2009 Iso-Britanniassa poliisitoiminnassa laajasti (CAADA 2021). DASH riskinarviointityökalu on parisuhdeväkivallan varhaisen tunnistamisen, puuttumisen ja ennalta ehkäisyn väline, joka on kehitetty SPECSS+ -arviointimenetelmän pohjalta. Sen tarkoituksena on tunnistaa ne parisuhdeväkivallan uhrin, joilla on korkea riski kohdata vakavaa parisuhdeväkivaltaa. DASHin viranomaiskäyttöön kytkeytyy tiiviisti moniammatillinen työryhmätyöskentely (*eng.* MARAC) väkivallan uusiutumisen estämiseksi ja uhrin turvallisuuden parantamiseksi. Korkeassa riskissä olevat asiakastilanteet ohjataan moniammatillisen työryhmän käsittelyyn. Työryhmä tekee moniammatillisen toimenpidesuunnitelman uhrin turvallisuuden parantamiseksi ja tekijän käytöksen hallitsemiseksi. (Richards 2009; Turner, Medina & Brown 2019; CAADA 2021.)

DASH -kyselyn 27 riskinarviointikysymystä ovat tutkimukseen perustuvia ja kattavat kootusti väkivallan riskiä nostavia tekijöitä. Riskitekijöihin liittyvissä tutkimuksissa käytettiin hyödyksi lähisuhteissa tapahtuneiden henkirikoksiin ja niiden yrityksiin liittyvää tutkimusta. (Sebire & Barling 2016, 353.) Kysymykset on jaoteltu kattamaan eri väkivallan muodot sekä riskitekijät seuraavasti: 1) pakottavuus, uhkaukset ja pelottelu (17 kysymystä), 2) fyysinen

väkivalta (7 kysymystä), 3) seksuaalinen väkivalta (1 kysymys), 4) henkinen väkivalta ja eristäminen (5 kysymystä), 5) lapsiin kohdistuvat tekijät ja raskaus (6 kysymystä) ja 6) taloudellinen väkivalta (1 kysymys). (Richards 2009.) Kysymys voi indikoida useampaa eri tekijää. Esimerkiksi parisuhdeväkivallan pakottavuutta, uhkauksia ja pelottelua indikoivat 17 kysymystä 27:stä. Tämä liittyy muun muassa pakottavan kontrollin moninaiisiin ilmenemismuotoihin, -tapoihin ja sen tunnistamisen haastavuuteen. Tämän lisäksi parisuhdeväkivallassa eri riskitekijät voivat olla päällekkäisiä ja toisiaan vahvistavia tai heikentäviä.

DASH -riskinarviointi on Iso-Britanniassa poliisijohtoinen prosessi. DASH -yselfä käytetään poliisitoiminnassa määrittelemään parisuhdeväkivallan tyyppiä, väkivallan uusiutumisen todennäköisyyttä, väkivallan intensiivisyyttä sekä parisuhdeväkivallan vaikutusten laajuutta ja sitä, kehen väkivalta voi vaikuttaa. (Sebire & Barling 2016, 353-354.) Riskinarviointikysely tehdään sen poliisin toimesta, joka kohtaa ensimmäisenä parisuhdeväkivallan uhrin (*frontline officer*). Riskinarviointiprosessin toteutuksessa käytetään erilaisia variaatioita, joskin on pidetty olennaisena ensiarvion tekemistä sen poliisin toimesta, joka saa väkivaltatapauksesta tiedon esimerkiksi puhelussa. Tämän jälkeen lähisuhdeväkivaltaan erikoistunut poliisi tekee ammatillisen arvion riskistä (*standard-medium-high risk*). (Turner, Medina & Brown 2019, 1013-1016.) Standard -arviointi tarkoittaa, että vakavan haitan todennäköisyyttä ei ole. Medium -arviointi tarkoittaa, että indikaattoreiden mukaan on olemassa potentiaalisesti vakava mutta epätodennäköinen haitta, mikäli olosuhteissa tapahtuu muutos (esimerkiksi ero, päihteiden käytön väheneminen, taloudellisen tilanteen helpottaminen). High risk -arvioidaan tilanne, jossa on yksilöityjä indikaattoreita, joiden mukaan sellaista vakavaa haittaa voi tapahtua, jonka seuraukset ovat traumatisoivia, uhkaavia ja joiden vaikutus uhrin tulevaisuuteen on vakava. (Thornton 2017, 69.) Korkeassa riskissä olevat asiakastilanteet viedään eteenpäin MARAC -työryhmään. (Turner, Medina & Brown 2019, 1013-1016.) MARAC -kokouksessa uhrin luvalla kootaan häntä koskeva turvallisuuden näkökulmasta olennainen tieto. MARAC -työryhmissä on aluekohtaisesti osallistujia poliisin lisäksi rikosseuraamusosalta, lastensuojelusta, lähisuhdeväkivaltatyöstä ja sosiaali- ja terveydenhuollosta. MARAC -toiminnassa käytetään myös tukihenkilöitä, jotka kulkevat uhrin mukana prosessin ajan. (Duggan 2018, 24.)

DASHiin kohdistuva kritiikki on koskenut muun muassa sen luotettavuutta sekä sen implementointia Iso-Britanniassa. Ensimmäisessä pilotoinnissa käytetyissä tutkimuksissa

lähisuhdeväkivalta oli määritelty löyhästi. Se käytännössä sisälsi kaikki jollain tavalla läheisessä suhteessa olevat osapuolet, ei erityisesti parisuhteessa tai perheenjäsenten välillä tapahtuvaa väkivaltaa. Riskitekijöiden määrittelyssä käytettiin mittarina esiintyvyyttä ja yksittäisten tekijöiden painavuutta sen sijaan, että olisi tutkittu tarkemmin eri riskitekijöiden suhdetta tai eri tekijöiden kumuloitumista. (Thornton 2017, 66, 68.) Kehittämistyön on katsottu olleen irtonainen tutkimusyhteistyöstä, vaikka DASHiin sisällytetyt riskitekijät perustuivatkin tieteelliseen kirjallisuuteen. DASHin kehittäminen on tapahtunut irrallisuuden lisäksi vailla varsinaista tutkimusympäristöä.

Erilaisia tapoja riskinarvioinnin ennustekyvyn parantamiseen on pyritty löytämään riskinarviointityökalujen kehittämisestä, työmenetelmien käytön kouluttamisesta ja paremman käytettävyyden näkökulmista. Grogger, Ivandic & Kirchmaier (2020) tutkivat, olisiko koneoppimisella mahdollista saavuttaa parempia tuloksia ennustekyvyn luotettavuuden osalta kuin perinteisellä lähestymistavalla. Perinteisessä riskinarviossa, kun huomioitavia riskitekijöitä on määrällisesti paljon, havaintojen ja kognitiivisten vinoumien (*confirmation bias*) vaikutus näyttelevät merkittävää roolia. Koneoppimisen malli, jonka prosessissa käsitellään informaatiota aina samalla tavalla, paransi ennustekykyä huomattavasti (Grogger, Ivandic & Kirchmaier 2020). Koneoppimisen keinoin riskinarviointi onnistui paremmin kuin perinteisin DASH -menetelmin kun ennustamisessa hyödynnettiin tietoa epäillyn tekijän rikoshistoriasta. Tutkimuksessa pitkän ajan käyttäytyminen ennusti tämän hetken riskiä paremmin kuin nykyhetken tapahtumat, joihin perinteinen DASH-kysely keskittyy. Kyselyn informaatio on saatavilla vasta kun viranomainen on sen tehnyt, kun taas järjestelmistä saatava tieto on saatavilla heti esimerkiksi puhelun yhteydessä tai kotihälytystilanteessa. Koneoppimista apuna käytettäessä virheellisten positiivisten prosentti oli edelleen korkea, tätä ei pystytty ”korjaamaan”. Tähän ongelmaan voisi vaikuttaa kaksivaiheisella prosessilla; puheluiden luokittelu rikoshistorian perusteella ja tämän jälkeen välineellä, joka olisi herkkä erottamaan virheelliset positiiviset oikeista. (Grogger, Ivandic & Kirchmaier 2020.)

1.3 MARAK -moniammatillinen toiminta Suomessa

Suomessa MARAK -toimintaa koordinoi THL ja työryhmiä on toiminut vuoden 2021 alussa 38 paikkakunnalla. MARAK kokoaa kullakin paikkakunnalla toimivat uhrin auttamiseksi työskentelevät viranomaiset ja järjestöt yhteen ja koordinoi uhrille annettavaa tukea. MARAK on määritelty poliisin ennalta estävän toiminnan moniammatilliseksi toiminnaksi

osana ennalta estävän toiminnan strategiaa 2019-2023. (THL 2021; Sisäministeriö 2018.) Toimintamallissa on kaksi vaihetta: systemaattinen väkivallan riskinarviointi MARAK-lomakkeen avulla (DASH) ja työryhmätoiminta, jossa uhrin suostumuksella laaditaan suunnitelma, jonka tarkoitus on parantaa uhrin turvallisuutta ja ehkäistä väkivallan uusiutumista. Työryhmään voidaan ohjata kolmella kriteerillä: riskinarvioinnissa täyttyy 14 pistettä, vuoden aikana on samaan osoitteeseen ollut toistuvia kotihälytyksiä perheväkivaltakoodilla tai ammattilainen on arvioinut uhrin mahdollisesti hyötyvän moniammatillisesta avusta. (Piispa & October 2017; October 2021, THL 2021)

Suomessa MARAK otettiin käyttöön vuoden mittaisella pilottihankkeella vuonna 2010, jolloin työryhmä työskenteli kolmella paikkakunnalla (Itäkeskus, Oulu, Päijät-Häme). Pilottivaiheessa havaintoja tehtiin menetelmän soveltuvuudesta ja sujuvuudesta, työvälineiden käytettävyydestä ja uhrin turvallisuuden parantamisesta. Tämän lisäksi Suomessa on arvioitu MARAKin toimivuutta (Piispa & October 2017, 306) kooten erilaista aineistoa vuosilta 2010-2015 ja tehden seurantahaastatteluja. Uhrin turvallisuuden parantumista tarkasteltaessa käytettiin kriteereinä uhrin omaa kokemusta turvallisuudesta sekä poliisille tehtyjä ilmoituksia puoli vuotta MARAKin jälkeen. Aineistona olivat riskiarviointilomakkeet, poliisin tilastot, tukihenkilöiltä kerätty tieto ja asiakashaastattelut. Puoli vuotta MARAK -käsittelyn jälkeen poliisilla oli käsittelyssä rikosilmoitus saman tekijän samaan uhriin kohdentamasta parisuhdeväkivallasta enää 18%:lla asiakkaista. Vuosi ennen MARAK -käsittelyä osuus oli 64%. Lähes 80%:ssa asiakastilanteissa ei tullut uusia rikosilmoituksia parisuhdeväkivallasta MARAK käsittelyn jälkeen. Uhreilta kerätyn tiedon perusteella väkivalta oli vähentynyt noin 70%:lla MARAKin kautta autetuilla henkilöillä. (Piispa, Tuominen & Ewalds 2012; Piispa & October 2017.) Tämän arvioinnin haasteena on, ettei tutkimusasetelmassa ole käytetty vertailuryhmää uhreista, joiden asiaa ei olisi käsitelty MARAKissa.

THL kerää tilastot MARAK työryhmissä käsitellyistä asiakastilanteista ilman tunnistetietoja toiminnan kehittämiseksi. Vuonna 2019 työryhmissä käsiteltiin yhteensä 203 asiakastapausta. Työryhmiin ohjautuminen tapahtui valtaosin turvakodeista tai sosiaalityön palveluista. Poliisin ja terveydenhuollon asiakasohjaukset olivat vähäisiä. (October 2021, 1.) Poliisin ennalta estävän toiminnan toimintaraportissa vuoden 2019 osalta MARAK -asiakkaiden lukumäärä oli kaikkien poliisilaitokset huomioituna 138 (Sisäministeriö 2020, 50). MARAK asiakasohjauksissa riskipisteet olivat hieman yli tai alle 14 pistettä. Suurin yksittäinen

ryhmä oli 10-13 pistettä (39%) riskiarviointilomakkeesta saaneet asiakastapaukset. Korkeimmat pisteet eli 20-24 pistettä kirjattiin neljässä prosentissa tapauksista. Asiakastapauksista naisia oli 201, miehiä kaksi. Uhrien yleisin ikä oli 34-44 vuotta ja 86% asiakastapauksista samassa taloudessa asui lapsia. Lapsista noin puolet (44%) olivat iältään 0-6 vuotiaita. MARAK asiakastapauksissa väkivallan kokemukset olivat monimuotoisia. Henkisen (98%) ja fyysisen väkivallan (90%) kokemus oli lähes kaikissa asiakastapauksissa, vainoa noin puolessa (47%) asiakastapauksissa. Taloudellisen (45%) ja seksuaalisen väkivallan (42%) kokemus olivat yleisiä. Asiakastapauksissa ilmoitetut tekijät olivat nykyisiä avio- tai avopuolisoita (47%), ex-puolisoita (47%) ja nykyisiä seurustelukumppaneita (6%). (October 2021, 15-17.)

2 Metodi

Kirjallisuuskatsauksen tarkoituksena oli tarkastella DASH -riskien tunnistamiseen, arviointiin ja hallintaan kehitetyn työmenetelmän ennustekykyä koskevia tutkimuksia ajalta 2010 – 2020. Aikarajaus vastaa aikaa, jolloin MARAK-moniammatillisen arvioinnin menetelmää on käytetty Suomessa. Lisäksi vuoden 2010 jälkeen Suomessa ei ole tehty kirjallisuuskatsausta DASHia ja MARAKia koskevasta kirjallisuudesta. Keskeisin tutkimuskysymys oli: millaisia tutkimustuloksia DASH -riskinarviointimenetelmän ennustekyvystä on saatu ajalla 2010-2020?

Tietokanta	Haut 1–6	Sisältö
ALMA	1) DASH and risk and MARAC, 2010-2020, vertaisarvioidut	Artikkeleita 19
ALMA	2) DASH and MARAC and prediction, 2010-2020, vertaisarvioidut	Artikkeleita 4
SAGE Premier	3) DASH and risk and MARAC, 2010-2020, vertaisarvioidut	Artikkeleita 3
SAGE Premier	4) DASH and MARAC and prediction, 2010-2020, vertaisarvioidut	Artikkeleita 7
ALMA	5) DASH and risk and MARAC and qualitative, 2010-2020, vertaisarvioidut	Artikkeleita 9
SAGE Journals	6) DASH and risk and MARAC and qualitative, 2010-2020, vertaisarvioidut	Artikkeleita 8

Artikkeleiden sisäänottokriteerinä oli kvantitatiiviset tutkimukset, joissa oli käytetty aineistona DASH -riskinarviointimenetelmää ja tutkimuksissa oli tarkasteltu DASH -riskinarviointityökalun ennustekykyä. Neljän haun (1-4) perusteella aineistoon valikoituivat seuraavat artikkelit:

- Chalkley, R. and Strang, H. (2017), 'Predicting Domestic Homicide and Serious Violence in Dorset', *Cambridge Journal of Evidenced-Based Policing*, 1: 81–92.
- Sebire, J., & Barling, H. (2016). Assessing the assessors: An analysis of the consistency of risk grading by police when conducting domestic abuse investigations. *Policing*, 10(4), 351–360. doi: 10.1093/police/paw012
- Thornton, S. (2017), 'Police Attempts to Predict Domestic Murder and Serious Assaults: Is Early Warning Possible Yet?', *Cambridge Journal of Evidence-Based Policing*, 1: 64–80.
- Turner, E., Medina, J. & Brown, G (2019). Dashing Hopes? the Predictive Accuracy of Domestic Abuse Risk Assessment by Police. *The British Journal of Criminology*, Volume 59, Issue 5, September 2019, Pages 1013–1034
- Myhill, A. & Hohl, K (2016). The "Golden Thread": Coercive Control and Risk Assessment for domestic Violence.

Tämän lisäksi tehtiin kaksi laadulliseen tutkimuksiin kohdennettua tietokantahakua (haut 5-6). Haussa tarkastellaan eri tekijöiden vaikutusta MARAC -työskentelyyn. Valituista artikkeleista rajattiin pois ainoastaan yhtä väkivallan ilmenemismuotoa käsittelevät (kunniaväkivalta, digitaalinen väkivalta) artikkelit.

- Irving, Laura; Liu, Ben Chi-pun (2020). Beaten Into Submissiveness? An Investigation Into the Protective Strategies Used by Survivors of Domestic Abuse. *Journal of interpersonal violence*.
- Stark, Evan (2018). Coercive control as a framework for responding to male partner abuse in the UK: Opportunities and challenges.
- Robinson, A., Myhill, A. & Wire, J (2018.) *Practioner (mis)understandings of coercive control in England and Wales*.
- Duggan, Marian (2018). Victim hierarchies in the domestic violence disclosure scheme. *Inter-national review of victimology 2018-05, Vol.24 (2), p.199-217*.

3 DASH -Riskinarvioinnin ennustekyky

Riskinarvioinnin ennustekyvyn tarkastelussa voidaan huomioida pitkittäistutkimuksen keinoin miten luotettavan ennusteen riskiarviointiväline antaa. Tämän ohella voidaan jälkikäteen tutkia, miten paikkaansa pitäviä riskiarviot ovat olleet. DASHin ennustekykyä on tarkasteltu tutkimusasetelmalla, joissa on tarkasteltu DASH -riskinarvioinnin suhdetta parisuhteissa tapahtuneisiin henkirikoksiin (Thornton 2017; Chalkley & Strang 2017). Näissä tutkimuksissa aineistona on käytetty Iso-Britanniassa aikavälillä 2009–2015 lähisuhdeväkivallan seurauksena tapahtuneiden murhien, tappojen, murhanyritysten ja vakavia fyysisiä vammoja aiheuttaneiden väkivaltatilanteiden poliisitietoja (107 tapausta) ja vertailuaineistona 2009-2015 pidätykseen johtaneen vähemmän vakavan väkivallan teon tietoja (214 tapausta). (Chalkley & Strang 2017). Thorntonin (2017) aineisto sisälsi 118 tapausta aikavälillä 2007-2009 ja tämän lisäksi DASH -riskinarvioinnissa korkeaksi riskiksi luokitellut tilanteet aikavälillä 2007-2009 (2721 tapausta). Parisuhdeväkivaltaan liittyvistä henkirikoksista 55% oli sellaisia, joista poliisilla ei ollut aikaisempaa tietoa uhrista ja 21%:sta löytyi yksi aikaisempi merkintä (Thornton 2017) ja toisessa tutkimuksessa (Chalkley & Strang 2017) poliisilla ei ollut aiempaa tietoa lähisuhdeväkivallasta 31%:ssa tilanteista ja uhreista 37% ei ole ollut aikaisemmin poliisiin yhteydessä lähisuhdeväkivallasta.

Riskinarvioinnin perusteella virheelliseksi voidaan katsoa joko virheellisesti positiivinen (vakavaa väkivaltaa ei tapahtunut) tai negatiivinen (vakavaa väkivaltaa tapahtui). Edellä esitetyissä kahdessa tutkimuksessa, joissa tutkittiin DASH -arvion ennustekykyä suhteessa tapahtuneisiin henkirikoksiin tai sen yrityksiin (Thornton 2017; Chalkley & Strang 2017) sekä virheellisesti positiivisten että negatiivisten arvioiden määrä oli suhteellisen korkea. Thorntonin (2017) tutkimuksessa läpikäydyn 13 murhan osalta yksikään uhreista, jolla oli ollut kontakti poliisin kanssa ennen henkirikosta, ei ollut arvioitu korkean riskin tilanteeksi. Samaan aikaan 2721 asiakastilannetta oli arvioitu korkean riskin tilanteiksi, mutta ne eivät olleet johtaneet vakavaan väkivaltaan. Kun taas henkirikokseen johtaneista DASH -arvioituista 89%:ia ei ollut arvioitu korkean riskin tilanteeksi. (Thornton 2017, 76.) Kyseisen aineiston perusteella itsetuhoisilla henkilöillä oli kolme kertaa korkeampi riski toteuttaa henkirikos lähisuhteissaan. (Thornton 2017.) Kaikkiaan virheellisen negatiivisen osuus oli 90% (Thornton 2017) ja 67% (Chalkley & Strang 2017) ja virheellisen positiivisen osuus 99% (Thornton 2017; Chalkley & Strang 2017).

Kaikkiaan kuuden vuoden tarkastelu jaksolla (2009 – 2015) DASH epäonnistui ennustamaan suurimman osan hengenvaarallisesta lähisuhdeväkivallasta. Merkittävimmit riskitekijät, jotka ennustivat vakavaa parisuhdeväkivaltaa, olivat *aiempi rikosrekisteri* (82%), *aiempi pidätys* (85%), *aiempi pidätys väkivallasta* (78%) ja *aiempi rikosrekisterimerkintä väkivallasta* (54%). Viimeisimmästä poliisikontaktista tehdyistä arvioista 22/67 oli arvioitu korkean riskin tilanteiksi. (Chalkley & Strang 2017.) Turner, Medina & Brown (2019) puolestaan tutkivat poliisin käsittelemien lähisuhdeväkivaltatapahtumia ajalla 2011-2016 ja seuloivat aineistoksi ne, joissa uhri ja tekijät olivat tai olivat olleet parisuhteessa ja uhrille oli tehty DASH -riskinarviointi. Tästä aineistosta pyrittiin arvioimaan, kuinka hyvin riskiarviointi vastasi mahdollisiin tuleviin väkivaltatilanteisiin. Tutkimustulokset osoittivat, että 94%:ia vakavan parisuhdeväkivallan uudelleen uhriksi joutuneista oli virheellisesti arvioitu *standard* tai *medium* riskin tilanteiksi. Uudelleen uhriksi joutuminen oli aliarvioitu 34%:ssa asiakastilanteita. (Turner, Medina & Brown 2019, 1022.)

Riskinarviointimenetelmien tutkimuksessa voidaan tarkastella itse riskinarviointityökalua ja toisaalta sitä, miten kyseistä työkalua käytetään. Riskinarvioinnin ollessa yksi poliisin työmenetelmistä ehkäistä ja katkaista lähisuhdeväkivaltaa Sebire & Barling (2016) tutkivat, millä keinoin poliisien tekemiä DASH -riskinarviota voitaisiin yhdenmukaistaa ja parantaa niiden ennustekykä. Tutkimuksessa tehtiin neljä anonymisoitua simulaatiotilannetta, joissa 38 poliisia suoritti riskinarvion kaksi kertaa. Ensimmäisellä kerralla heillä oli käytössään DASH -riskinarvion tiedot sekä tietojärjestelmistä saatavat poliisitiedot. Toisella kerralla annettujen tietojen lisäksi heitä muistutettiin riskinarvioinnin kriteereistä (*standard -medium -high*) ja pyydettiin arvioimaan tilanne uudestaan. Tutkimus osoitti, että poliisien arvioissa oli hajontaa kaikkien asiakastilanteiden osalta. Kriteeristöä muistuttaminen lievensi väkivallan riskinarviota toisella arviointikerralla. Tämän lisäksi ohjeistus vähensi hajontaa ja yhdenmukaisti arvioita. Toisaalta poliisit, jotka olivat saaneet erityistä koulutusta lähisuhdeväkivaltaan arvioivat tilanteita samansuuntaisimmin ja vaihtelu arviointien välillä oli pienempi. Riskinarvioinnilla katsottiin olevan kokonaisuudessaan merkitystä uhrin kokonaistilanteen kannalta, sillä tukitoimiin ohjaus oli kiinni siitä, millaiseksi kukin poliisi arvioi uhrin riskin altistua vakavalle väkivallalle. (Sebire & Barling 2016, 351-352, 354, 357-358.)

DASHin ennustekyvyn tutkimus on keskittynyt pitkälti yksittäisten riskitekijöiden voimakkuuden tarkasteluun ja siihen, kuinka arviot suhteutuivat tuleviin tapahtumiin. Myhill

& Hohl (2016) tutkivat tulevatko pakottavan kontrollin riskitekijät esille poliiseille riskinarviossa. Tässä käytettiin aineistona satunnaista otantaa poliisin tietoon tulleista parisuhdeväkivaltatilanteista (n=488). Riskitekijöistä eniten nousivat esille *”tekijän historiasta poliisin kanssa”* (64%), *”päähteiden käyttö ja mielenterveysongelmat”* (53%), *”ero tai erouhka/-yritys”* (52%), *”uhri on erittäin peloissaan”* (43%), *”kontrollointi”* (35%) ja *”väkivallan paheneminen”* (34%). Riskitekijöistä heikoiten olivat edustettuna *”lapsiin kohdistuvaa uhkailua”* (tappo 2,5%, satuttaa lapsia 4,7%), *”eläimiin kohdistuva väkivalta”* 5,3% ja *”seksuaalinen väkivalta”* 9.8%.

Pakottava kontrolli riskitekijöiden ryhmittymänä näyttäytyi *”kultaisena lankana”* DASH riskinarviossa. (Myhill & Hohl 2016, 11, 1.) Pakottavan kontrollin taktiikat muodostivat johdonmukaisen kaavan sisältäen väkivallan pahenemisen, uhrin eristämisen, kontrolloinnin ja mustasukkaisuuden, uhrin voimakkaan pelon tunteen, henkeen kohdistuvat uhkaukset ja seksuaalisen väkivallan. Tutkimuksessa nousivat esille uhrin vaistonvaraiset vastaukset, joiden katsottiin olevan merkityksellisiä yhdessä tarkempien väkivaltakysymysten kanssa. Yksittäinen fyysinen väkivaltatilanne ei muodostanut pakottavan kontrollin kaavaa. Tutkimuksen mukaan fyysinen väkivalta itsessään, tai sen vakavuus, ei ollut niin merkittävä muuten kuin silloin kun siihen yhdistyi uhrin pelko ja kontrolloiva käytös. Puolestaan pakottavan kontrollin piirteet yhdistettynä erouhkaan ja mahdolliseen yksittäiseen väkivallan tekoon (kuristaminen, tukahduttaminen, aseet) muodostivat potentiaalisesti kuolettavan kaavan. (Myhill & Hohl 2016, 14-18.)

DASHin onnistuminen vakavan parisuhdeväkivallan arvioinnissa luotettavasti varhaisessa vaiheessa on vähäistä (Thornton 2017; Myhill & Hohl 2016). Riskinarviointityökaluna DASH ei ole tarkka vaan ennemminkin tylppä. Se olettaa parisuhdeväkivallan olevan yhtenäinen ilmiö. DASHin käytössä on haastavaa erotella tilannesidonnainen väkivalta parisuhdeterrorismin tyyppisestä väkivallasta, joka on ennemminkin jatkumo kuin yksittäisiä episodeja. DASH ei näiden tutkimusten mukaan pysty luotettavasti vastaamaan kysymykseen, mitkä asiakastilanteet vaativat ennakoivaa toimintaa ja kuinka vahvasti (Thornton 2017; Turner, Medina & Brown 2019; Chalkley & Strang 2017.) Tästä huolimatta Thornton (2017) muistuttaa, että pahin jälkivirhe on jälkikäteen ylenkatsoa tehtyjä toimenpiteitä ja arvioita siksi, että mitään ei tapahtunut. Toisaalta on muistettava sekin, että arvioista ja toimenpiteistä huolimatta vakavia väkivallantekoja lähisuhteissa tapahtuu.

3.1 Ennustekykyä heikentävät tekijät

DASHin ennustekyky on siis tutkimusten mukaan varsin heikko. Tutkimustulokset olivat ennustekyvyn osalta saman suuntaisia, mutta ennustekyvyn vaikuttavien tekijöiden osalta tutkimukset poikkesivat hieman toisistaan. Thornton (2016) ja Chalkley & Strang (2017) tutkivat ennustekykyä suhteessa vakaviin parisuhdeväkivaltatilanteisiin ja parisuhdetappoihin ja -murhiin, joissa nousivat esille erityisesti yksittäiset riskitekijät vakavan väkivallan ennakoinnissa. Tämän lisäksi Thornton on tutkimuksessaan ottanut esille poliisin toimintaan liittyvät tekijät; miten DASHia tulisi työkaluna käyttää, jotta se toimisi paremmin? Turner, Medina & Brown (2019) ovat puolestaan painottaneet tutkimustulosten pohdinnassa poliisin toiminnan ohella riskinarvion informatiivista puolta ja sitä, vastaako DASHin käyttö siihen mihin se parhaiten sopisi. Tämä pohdinta on samansuuntaista kuin Myhill & Hohl (2016) tutkimuksessa, jonka mukaan erityisesti pakottavan kontrollin eli riskitekijöiden laajempi lukeminen olisi avain arvioiden parempaan ennustekyvyn.

Riskinarviointityökaluna DASHiin liittyi tutkijoiden näkemys siitä, että se ei tarkastele parisuhdeväkivaltaa riittävän heterogeenisesti. DASHia leimaa ”one size fits all” -ajatus, joka ei parisuhdeväkivaltaan liittyvässä riskinarvioinnissa paranna ennustekykyä. DASH tulkittiin myös heteronormatiiviseksi, mikä heikensi ennustekykyä mies- ja naisparien osalta. DASHin rakenne ei myöskään huomioi riittävällä tarkkuudella eri tyyppisiä väkivaltatilanteita tai uhrien, tekijöiden ja riskitekijöiden kombinaatioita. (Turner, Medina & Brown 2019.) Tutkimusten mukaan erityisesti korkean riskin tilanteiden ennustekyvyn heikkouteen liittyi poliisien keskittyminen viimeisimpään väkivallantekoon, sen todentamiseen ja arvioimiseen, joka itsessään näyttäytyi heikkona indikaattorina väkivallan uusiutumiselle. Tämän seurauksena riskitekijöiden kumuloitumisen ja suhdevaikutusten huomioiminen jäi vähälle. On myös esitetty, että poliisit aliarvioivat tulevia väkivallantekoja. Tämä saattoi johtua osittain siitä, että riskinarvioissa ei huomioitu uhrien vähättelevää tapaa kuvata väkivaltatilanteita ja heidän kokemaansa kärsimystä. Myös pakottava kontrolli todettiin aliarvioiduksi ja alimitatuksi. (Turner, Medina & Brown 2019, 1028-1029.)

Turner, Medina & Brown (2019) toivat tutkimuksessaan esille riskiarviointitilanteeseen liittyviä tekijöitä, kuten kiireen, stressaavan ja nopeasti selvitettävän tilanteen tunnun. DASH -kyselyitä tehtiin puheluissa, kotihälytystilanteissa ja erillisinä tapaamisina poliisin kanssa. Näissä kaikissa olosuhteet voivat poiketa toisistaan eivätkä välttämättä mahdollista sensitiivistä kohtaamista. Tilanteet saattoivat katketa

kiireellisemmän tapahtuman vuoksi ja riskinarvioita jäi tämän vuoksi kesken. Myös aika, joka on kulunut viimeisimmästä väkivaltilanteesta riskinarvion tekemiseen voi vaikuttaa siihen, miten riskiä arvioidaan. (Turner, Medina & Brown 2019, 1028.)

Heikentävänä tekijänä on huomioitava myös väkivallan uhrin ja poliisin kohtaamiseen ja vuorovaikutukseen liittyvät osatekijät. Lähtökohtaisesti vuorovaikutustilanteet voivat käsittää loputtoman määrän väärinymmärryksiä, tulkintoja ja tekijöitä, joiden poissulkeminen on mahdotonta. Toisaalta myös parisuhdeväkivaltaa väheksyvät asenteet huonontavat tiedonkeruuta. (Turner, Medina & Brown 2019.) Vaikka riskinarviossa käytetään strukturoitua ammatillista työvälinettä, on se altis subjektiivisille vaikutuksille. Poliisit, jotka toimivat alueilla missä parisuhdeväkivaltaan liittyviä tilanteita oli enemmän, arvioivat väkivallan uusiutumisen riskin korkeaksi epätodennäköisemmin. (Sebire & Barling 2016, 355-358.)

Thornton (2017) tuo tuloksissaan esille vahvasti DASHiin ja sitä myötä MARAC -työskentelyn implementointiin liittyviä seikkoja. Hän tuo esille kiireen ja nopean ratkaisun hakemisen vakavan parisuhdeväkivallan kitkemiseen Iso-Britanniassa. DASH ja MARAC -työskentely levitettiin laajalle Englannissa, Walesissa ja myöhemmin Skotlannissa pilotointijakson jälkeen. Riskinarviointi implementoitiin kenttäpoliisien työhön automaattiseksi toimenpiteeksi ilman riittävää koulutusta parisuhdeväkivaltaan liittyvistä erityispiirteistä. Tämä näkyy Thorntonin mukaan erityisesti siinä, että lähisuuhdeväkivaltatyön ammattilaisten ja poliisien riskinarviot poikkeavat selkeästi toisistaan. (Thornton 2017, 77.)

3.2 Ennustekykyä vahvistavat tekijät

Huolimatta edellä esitetystä tutkimustuloksista ja niiden antamasta kuvasta DASHin heikosta ennustekyvystä, tutkimuksissa tuotiin esille myös DASHin ennustekykyä vahvistavia/mahdollisesti parantavia tekijöitä. Päälimmäisenä/Ensinnäkin on todettava, että tutkijat olivat yksimielisiä siitä, että DASHin ennustekyvyn parantaminen vaatisi näyttöön perustuvaa tutkimusta. Tutkimuksen tulisi huomioida DASHin perusteella tehdyn riskinarvion ja MARAC -työryhmän tekemän turvallisuussuunnitelman suhde ja turvallisuutta parantavien toimenpiteiden vaikutus. Thornton (2017) toteaa, että lähtökohtana tulisi olla DASHia käyttävien toimijoiden tietoisuus siitä, *mitä* ja *miten* he ovat arvioimassa. Virheellisesti positiivisten korkean prosentti/suuren määrän osalta voitaisiin päätellä/voidaan esittää, että MARAC -työryhmän suositukset turvaamistoimiksi olisivat olleet toimivia ja ennalta ehkäisseet parisuhdeväkivallan uusiutumista. Toisaalta tämä vaatisi tutkimuksen, joka sisältäisi kontrolliryhmän, jotta voitaisiin mahdollisesti vahvistaa onko näin.

Riski-arviointityökaluna DASH on laajahko yksittäinen kysely, jonka informatiivisuus on hyvä. (Thornton 2017, 76.)

Katsottaessa yksittäisiä riskitekijöitä, *aiempi rikoshistoria* osoittautui vahvaksi ennustajaksi parisuhdeväkivallan uusiutumisessa. DASHin mukaan 92%:ssa tilanteista aiempi rikoshistoria ennakoivat väkivallan uusiutumista arvioissa, joissa uhri tiesi tekijällä olevan rikoshistoriaa. Niiden osalta, joista uhrilla ei ollut tietoa, rikoshistoriaa löytyi 75%:lta tekijöistä. Mikäli uhri oli vastannut, että rikoshistoriaa ei ollut, se löytyi kuitenkin 52%:lta tekijöistä. Rikoshistoria on siis hyvä ennuste, mutta ali-ilmoitettu. Tällä tarkoitetaan sitä, että uhrin antama tieto tekijän rikoshistoriasta ei välttämättä ole todenmukainen ja vaatii viranomaisen tarkistamista. (Turner, Medina & Brown 2019, 1029.) Riskitekijöiden kombinaatioita tarkastelemalla on mahdollista luoda väkivallan narraatio, joka parantaa ennustekykä. (Myhill & Hohl 2016, 14.)

Poliisit, jotka olivat saaneet erityistä koulutusta lähisuhdeväkivaltaan, arvioivat asiakastilanteita samansuuntaisemmin. DASH on olennainen työkalu poliiseille tunnistaa ja hallita parisuhdeväkivaltaan liittyviä riskejä. Sen vaikutus/hyöty saavutetaan ainoastaan, jos poliiseilla on erityinen koulutus lähisuhdeväkivaltaan. (Sebire & Barling 2016, 355-358.) Samaan viittaavat Myhill & Hohl (2016) pakottavaan kontrolliin keskittyneessä tutkimuksessa. DASHin ennustekyvyn katsottiin olevan parempi, mikäli poliisit tiesivät miten ryhmitellä riskitekijöitä ja heillä oli osaamista tunnistaa pakottavan kontrollin kaava riskinarvioinnista. Tämä näyttäytyi myös DASHin ammatillisessa arvioissa, ei ainoastaan pisteytyksessä.

3.3 DASH pakottavan kontrollin tunnistamisessa

Pakottavan kontrollin tunnistaminen tai tunnistamattomuus riskinarvioissa vaikuttaa toimenpiteiden tehokkuuteen. (Robinson, Myhill & Wire 2018, 29.) Pakottava kontrolli on enemmän jatkuvaa kuin episodista ja sen vaikutukset ovat kumuloituvia. Aikaisemmin DASHin ennustekykä heikentävänä tekijänä esiin nostettu väkivallan tarkastelu vammakeskeisesti on ongelmallinen pakottavan kontrollin tunnistamisen näkökulmasta. Pakottavassa kontrollissa on enemmän epäsuoria kuin selkeitä määreitä. Tätä on kuvattu piilevien piirteiden malliksi, koska pakottava kontrolli voidaan tunnistaa sen eri taktiikoiden perusteella, jotka DASH -kyselyssä ovat erillisiä riskitekijöitä. (Robinson, Myhill & Wire 2018, 30-32.)

Myhill & Hohlin (2016) tutkimuksessa tarkasteltiin erityisesti DASHin kykyä tunnistaa pakottava kontrolli. Pakottavan kontrollin taktiikat löytyvät ryhmittelemällä kyselyn riskitekijöitä ja tarkastelemalla niiden suhteutumista toisiinsa. Pakottavan kontrollin keskeiset

elementit ovat ryhmän ydin. Ne sijoittuvat DASH -kyselyssä seuraavasti: mustasukkaisuus ja kontrollointi (15), uhkaaminen (12, 17, 25), seksuaalisesti pakottava käytös (19), uhrin kokemus eristämisestä (4), uhrin kokema voimakas pelko (2,3) sekä tunne väkivallan pahentumisesta (13,14). Näiden lisäksi erouhka/aiemmat eroyrytykset (6), fyysinen väkivalta (1, kuristaminen/tukahduttaminen 18, aseiden käyttö 16) ja konfliktit yhteydenpidosta lapseen (7) muodostivat pakottavan kontrollin kaavan. (Myhill & Hohl 2016, 12-14.)

Robinsonin ja kumppaneiden (2018) tutkimuksen mukaan pakottava kontrolli oli helpompi tunnistaa, mikäli siihen yhdistyi fyysinen väkivalta ja suorat, henkeen kohdistuvat uhkaukset. Tässä tutkimuksessa olennainen yhdistelmä muodostui seuraavista tekijöistä: fyysinen vamma, henkeen kohdistuvat uhkaukset, aseiden käyttö vahingoittamisessa, kuristaminen ja tukehduuttaminen ja uhrin pelon tunne. (Robinson, Myhill & Wire 2018, 40, 42.) Tämä vahvistaa Myhill & Hohl (2016) tutkimuksen väitettä siitä, että fyysinen väkivalta on riskitekijänä vahvasti painotettu ja vaikuttaa siihen, miten muita riskitekijöitä luetaan (Myhill & Hohl 2016, 16). Kuitenkin ryhmittely ohittaa pakottavan kontrollin varsinaisen kontrollin elementin ja sen vaikutukset (mustasukkaisuus, eristäminen, erouhka/eroyrytykset). Nämä ovat näyttäytyneet olennaisina niissä DASH -arvioissa, jotka ovat edeltäneet vakavaa parisuhdeväkivaltaa ja henkirikokseen johtaneita väkivallan tekoja. (Thornton 2017; Chalkley & Strang 2017; Turner et al. 2019).

Pakottavan kontrollin elementeistä uhrin *”mustasukkaisen valvonnan”* tunnistaminen näyttöä merkitsevänä. Tällainen käytös liittyy riskitekijöiden osalta niihin elementteihin, joiden perusteella riskinarviota tulee terävöittää. Terävöittämisellä tarkoitetaan pyrkimystä tunnistaa avaintekijät mahdollisen vakavan väkivallan laukaisemiselle. (Myhill & Hohl 2016, 18.) Robinson et al. (2018) nostavat tutkimuksessaan esille pakottavan kontrollin tunnistamista vaikeuttavina seikkoina poliisien asenteet, puutteellisen ymmärryksen kontrolloivan käytöksen dynamiikasta ja uhrin itseen kohdistuvan väkivallan vähättely. Poliisit toivat esille turhautumistaan toistuviin kotihälytyksiin samoihin osoitteisiin rikosoikeudellisesta näkökulmasta pienten asioiden vuoksi. He kuvasivat tilanteita, joissa poliisiin oli vaikea saada selville mitä oli tapahtunut ja kuka oli epäilty tekoon. Turhautuminen korostui, kun tilanteisiin liittyi uhrin kieltäytyminen tarjotusta avusta tai DASH -kyselyn tekemisestä. DASH -arvioissa nämä asiakastilanteet eivät usein olleet korkean riskin tilanteita. Kuitenkin näihin tilanteisiin sisältyi pakottavan kontrollin tilanteita, joissa uhria pidättäviä tekijöitä olivat muun muassa tekijän uhkaukset tappa erotilanteessa uhri tai tämän

mahdollinen uusi kumppani sekä tekijän itsemurhauhkaukset. (Robinson, Myhill & Wire 2018, 37-38.) Toisaalta uhrin ollessa haluton oikeudellisiin toimenpiteisiin, poliisin toiminnalla ei todettu olevan merkittävää vaikutusta estettäessä uhrin toistuvaa altistumista parisuhdeväkivallalle (Turner, Medina & Brown 2019, 1029).

4 DASH -Riskinarvioinnin ennustekyvyn merkitys MARAK-toiminnalle

MARAK -toiminta koostuu DASH -riskinarviointityökalun käytöstä, sen perusteella tehtävästä ammatillisesta arviosta ja moniammatillisesta työryhmästä, jossa laaditaan väkivallan uhrille turvallisuutta parantavia toimenpidesuosituksia ja turvasuunnitelma. MARAK -toiminnan kannalta yksi keskeisimpiä kysymyksiä on, kuinka toiminnalla pystytään parantamaan parisuhdeväkivallan uhrien turvallisuutta ja katkaisemaan parisuhdeväkivaltaa. Parisuhdeväkivallan katkaisemisen keskiössä on uhrin tunnistaminen. Tässä esille nostetuissa tutkimustuloksissa on yhdensuuntaisesti todettu, että DASHin hyvä käyttö vaatii ymmärrystä parisuhdeväkivaltailmiöstä, mutta myös riskinarviosta kokonaisuutena (Myhill & Hohl 2016; Sebire & Barling 2016; Turner ym. 2019).

DASHin heikolla ennustekyvyllä on merkitystä MARAK -toiminnan ja siihen ohjautumisen kannalta. MARAK -työryhmään ohjautumisen yhtenä kriteerinä on korkean riskin pistemäärä. Tämän ohella kriteereinä voivat olla poliisin tietoon tullut toistuva parisuhdeväkivalta ja riskinarvion tehneen työntekijän ammatillinen arvio. Tutkimusten pohjalta DASHin ennustekykyä vahvistavat tekijät, kuten riskitekijöiden suhteutuminen toisiinsa ja riskitekijöiden yksilöivä arviointi, vahvistavat ammatillisen arvion merkitystä. Tämä voi tuottaa samalla sen, että ennustekykyä erityisesti heikentävän tekijän eli yksittäisten väkivaltatilanteiden tarkastelun vaikutus riskinarvioon vähenee ja riskinarvioinnin ennustekyky paranee. Tämä tarkoittaa sitä, että DASHin pisteytyksen rinnalla ammatillisen arvion korostuessa, nousee esille edellytys lähisuhdeväkivaltatietoudesta. Tämä edellytys koskee MARAK -työryhmien jäseniä, mutta myös riskinarvioita tekeviä ammattilaisia.

Irving & Liu (2016) tutkivat sitä, millaisia selviytymisstrategioita parisuhdeväkivallan uhreilla on sekä millainen niiden auttavuus on suhteessa DASH -riskinarvioon ja MARAK -työryhmien laatimiin turvasuunnitelmiin. Tutkimuksessa käytettyjen DASH -arvioiden pistemäärien keskiarvo oli 9,8 pistettä. Aineistossa parisuhdeväkivallan keston keskiarvo oli viisi vuotta neljä kuukautta. Tutkimuksen mukaan parisuhdeväkivallan uhrin käyttivät erilaisia selviytymisstrategioita monipuolisesti ja vaihdellen. Luokitellut selviytymisstrategiat olivat: *tyynnyttely, vastustaminen, turvasuunnittelu, oikeudelliset sekä epäviralliset ja viralliset*

toimenpiteet. (Irving & Liu 2016, 2, 13-14, 27-28.) Tämän tutkimuksen aineistossa olleet DASH -arviot olivat pisteytykseltään alle Suomessa käytettävän korkean riskin rajan (14p). Toisaalta Suomessa 2019 vuoden osalta tilastoidut pistejakaumat osoittavat että 10-13 pistettä saaneita arvioita oli 39% kaikista MARAKiin ohjatuista arvioista. Myös tämä viittaa ammatillisen arvion merkityksellisyyteen riskipisteiden ohella.

Eniten käytetty selviytymisstrategia (81%) oli *tyynnyttely*, joka sisälsi konfliktien välttelyä, kotitilanteen rauhallisena pitämistä, tekijän tahdon mukaisesti toimimista ja itkemisen välttämistä väkivaltatilanteissa. Tämä koettiin myös kaikista auttavimmaksi selviytymisstrategiaksi (69%). Tämän lisäksi auttavuuden näkökulmasta korkealle nousi *turvallisuussuunnittelussa* yksilölliset toimenpiteet (aseiden piilottaminen, ulkopuoliselle tilanteesta kertominen) ja *muodolliset* toimenpiteet (tekijän mielenterveys- tai päihdeongelman hoitaminen). Huomionarvoista on, että useat *oikeudelliset* ja *muodolliset* toimenpiteet nähtiin turvallisuuden näkökulmasta auttavina ja vaikuttavina, mutta niitä käytettiin vähän tai ei ollenkaan. Suurin korrelaatio DASH -riskinarvioinnin kanssa oli *tyynnyttelyn* strategialla. Tyynnyttelyn käyttäminen oli paradoksaalisesti määrittävä tekijä DASH -riskinarvioinnin kannalta; näiden strategioiden käyttäminen voi lisätä vakavan parisuhdeväkivallan riskiä ja parisuhdeväkivallasta aiheutuvaa haittaa. Tämän vuoksi turvasuunnitelmien tekemisellä oli auttava vaikutus, vaikka uhri ei eroaisi väkivaltaisesta parisuhteesta. (Irving & Liu 2016, 13-14, 27-28.) Selviytymisstrategioiden ja kohtalaisen alhaisen DASH -pistemäärän korrelaatio on huomionarvoinen. DASH -kyselyssä riskitekijät koskevat jo tapahtunutta väkivaltaa, väkivallantekijää ja olosuhteita. Riskinarvion näkökulmasta tämä tarkoittaisi sitä, että uhrilta saatavan omaa käyttäytymistä (selviytymisstrategiat) koskeva tieto olisi hyödyllistä.

4.1 Informaatiohierarkiat MARAK -toiminnassa

Riskinarvioissa yleisesti tieto, sen olemassaolo, siirtäminen ja jakaminen nousevat keskiöön, näin myös MARAK -toiminnassa. Työryhmän eri toimijoiden informaatio muodostaa hierarkian; mitä informaatiota työryhmään tuodaan, mitä informaatiota siirretään asiakkaalle ja miten. Duggan (2018, 210) painottaa, että riskinarvioita käsittelevissä tutkimuksissa nousee toistuvasti esille kysymys siitä, kenen tiedolla on merkitystä ja kenen tuottama tieto tai arvio on olennaisin? Tämä johtunee osittain siitä, että eri ammattilaiset painottavat ja tunnistavat eri riskitekijöitä (Robinson, Myhill & Wire, 2018, 33). Toisaalta tämä voi liittyä myös työryhmän jäsenten rooliin ja toimivaltaan. Eri toimijoiden jakaman informaation ei tulisi

arvottua sen kautta kenen hallussa se on. Toisaalta informaation validiutta suhteessa turvallisuussuunnitelmaan voi olla perusteltua pohtia. Parisuhdeväkivallan uhrien tiedetään ilmoittavan kokemastaan väkivallasta poliisille vuositasolla vähäisessä määrin. Tämä nousee esille myös Suomessa tehdyssä MARAK -toimintaa koskevassa analyysissä; kuuden kuukauden jaksolla vain pieni osa niistä, jotka olivat joutuneet parisuhdeväkivallan uhreiksi oli ilmoittanut tästä poliisille (Piispa, Tuominen & Ewalds, 2012, 36-37.)

Dugganin (2018) uhritutkimuksessa vertailtiin MARAKin ja toisen uhrien auttamiseen tarkoitetun viranomaislähtöisen prosessin (DVDS, Right to ask, right to know) hyötyä uhrin kannalta. Tässä tutkimuksessa todettiin, että asiakasnäkökulmasta MARAK -toiminnan nopeus ja prosessin jouhevuus vaikuttivat siihen, miten asiakas pystyi vastaanottamaan annettua informaatiota oman turvallisuuden parantamisesta. Uurit myös sitoutuivat toimenpiteisiin paremmin. Poliisin strukturoitu, aktiivinen toiminta parisuhdeväkivallan katkaisemisessa, uhrin tukipalvelut, tiedon jakaminen ja sitä kautta tietoisuuden nostaminen olivat kaikille osapuolille hyödyllisiä. Tässä vertailussa käytettyjen uhrilähtöisten viranomaisprosessien ero on turvallisuutta parantavien toimenpiteiden moniammatillisessa suunnittelussa. DVDS (Domestic Violence Disclosure Scheme) pohjautuu poliisin uhrille luovuttamaan tietoon kumppanin mahdollisesta aiemmasta väkivaltaisuudesta. Tutkimustulosten perusteella ainoastaan parisuhdeväkivallan riskiä koskevan tiedon luovuttaminen uhrille ei paranna uhrin turvallisuutta tai toimintakykyä. (Duggan 2018, 199, 209.) Tämä vertailu yhdessä ennustekykä koskevien tutkimustulosten (Turner ym 2019; Chalkley & Strang 2017, Myhill & Hohl 2016) kanssa korostavat jälleen moniammatillisesti toimivan rakenteen merkitystä parisuhdeväkivallan katkaisussa.

Työryhmän jäsenten ammatillinen arvio sisältää tietoa, jota ei joko juridisista syistä voida tai katsota aiheelliseksi sellaisenaan jakaa työryhmän jäsenten kesken. Näin ollen turvasuunnitelma sisältää moniammatillisen työryhmän jäsenten ammatillisia arvioita sen tiedon perusteella mitä heillä on käytettävissään. Tämän jälkeen työryhmä muodostaa yhteisen näkemyksen siitä, mitkä toimenpiteet lisäävät asiakkaan turvallisuutta. Turvasuunnitelma on koonti erillisten toimijoiden hallussa olevasta jaettavasta tiedosta, sen tiedon perusteella tehdyistä ammatillisista arvioista, moniammatillisesti muodostetusta tilannekuvasta ja lopulta turvallisuutta parantavista toimenpidesuosituksista ja turvasuunnitelmasta.

4.2 DASH -riskinarvioinnin ennustekyky ja vakavan parisuhdeväkivallan ehkäiseminen

Osa tutkimuksista (Thornton 2017; Chalkley & Strand 2017) käyttivät tutkimusaineistonaan tapahtuneita henkirikoksia ja vakavia parisuhdeväkivaltilanteita ja näitä edeltäneitä DASH -arvioita. Osa tutkimuksista on pyrkinyt tarkastelemaan DASHin ennustekykyä suhteessa aikaisempien tutkimusten tuloksiin koskien DASH -arvioita, jotka olivat johtaneet henkirikoksiin. (Robinson ym 2018; Myhill & Hohl 2017; Turner ym 2019). Tutkimustulokset osoittavat, että DASH ennustekyky henkirikokseen tai sen yritykseen johtaneen parisuhdeväkivallan osalta varhaisessa vaiheessa on heikohko. Toisaalta tutkimusasetelmat ovat lähtökohtaisesti ongelmallisia tilanteessa, jossa toivottaisiin vastauksia kysymykseen: olisiko henkirikos tai vakavaa parisuhdeväkivaltaa voinut tapahtua ilman tehtyjä toimenpiteitä? Tämä tuottaa jatkokysymyksen siitä, mihin pitäisi kiinnittää erityistä huomiota?

Vakavassa parisuhdeväkivallassa tekijän vahva kontrolloiva käytös, uhrin eristäminen, seksuaalisesti pakottava käytös ja uhrin pelko muodostavat johdonmukaisen ja yhtenäisen jatkumon. Tämä on kaltoinkohtelun malli, jonka katkaiseminen on viranomaisille kaikista vaikeinta. Kuitenkin pakottavan kontrollin piirteet yhdistettynä erouhkaan ja mahdolliseen yksittäiseen väkivallan tekoon (kuristaminen, tukahduttaminen, aseet) muodostivat potentiaalisesti kuolettavan kaavan. (Myhill & Hohl 2016, 14-18.) Näin ollen vahvimmat ennustavat riskitekijät (*aiempi rikoshistoria, aiempi väkivaltainen käyttäytyminen, pidätykset*) yhdistettynä suhdetekijöihin (*kontrolloiva, eristävä ja mustasukkainen käytös*) ja tilannetekijään (*ero/erouhka*) muodostavat vahvimmin henkeä uhkaavan yhdistelmän. Huolimatta DASHin häilyvästä ennustekyvystä, kyseiset tekijät ovat osa kyselyä ja näin tunnistettavissa. Kuitenkin kyselyn ohella näiden tekijöiden merkitystä ja ajankohtaisuutta tulee MARAK -työryhmässä käsitellä moniammatillisesti. Pakottavan kontrollin rankaisemisen ja rauhoittelun tasapaino (Robinson, Myhill & Wire 2018, 30-31) yhdessä väkivallan uhrin selviytymisstrategioiden käytön kanssa (Irving & Liu, 2020) voi vaikuttaa väkivallan riskin vaihteluun.

DASHiin tulisi suhtautua osana isoa kuvaa: uhrien tunnistaminen, turvaaminen, aiempien tapahtumien tutkiminen ja turvasuunnitelmat. (Turner, Medina & Brown 2019, 1028). Ennustekyvyn merkitys on suhteessa siihen, *miten* riskinarviointityökalua käytetään. Tämän kirjallisuuskatsauksen aineistossa DASHia käyttivät pääasiassa poliisit. Robinson kumppaneineen (2018) nostivat esille DASHin käytön osalta poliisien asenteet ja tiedon

lähisuhdeväkivallasta. Poliisin asenteet lähisuhdeväkivaltaan saattoivat vaikuttaa siihen, tarkasteltiin yksittäisiä tapahtumia kontrolloivan käytöksen jatkumona tai tiedostettiin parisuhdeväkivallan uhrin yleisimmin vähättelevän itseen kohdistunutta väkivaltaa. Tämä saattoi johtaa siihen, että tilanteet arvioitiin riskin osalta mataliksi ja sen myötä uhrin saama tuki oli vähäistä. Toisaalta parisuhdeväkivaltaan erityisesti koulutetut poliisit painottivat riskinarvioissa fyysisen väkivallan lisäksi mustasukkaisuutta, vainoamista, uhkailua ja kontrolloivaa käytöstä. (Robinson, Myhill & Wire 2018, 32-34.)

5 Pohdinta

Lähisuhdeväkivallan riskinarvioinnissa on kyse laajasta kokonaisuudesta. Se on ammatillista arviointia, joka vaatii sekä erityisosaamista että huolellista ja laadukasta työtä. Riskinarvioinnissa ei ole kyse ainoastaan tietyn instrumentin yhteenlaskettavasta tuloksesta eikä siihen tulisi suhtautua staattisena pisteenä. Riskiarvioinnin tulisi mahdollistua joustavana prosessina osana viranomaistyötä. Riskinarvioinnissa on kyse riskitekijöiden ja suojaavien tekijöiden tunnistamisesta ja tarkastelusta suhteessa mahdolliseen väkivaltaan. Samaan aikaan tulisi pystyä tekemään toimintasuunnitelma sen osalta, miten riskejä voidaan minimoida tai vähintäänkin hallita. Osa lähisuhdeväkivaltaan liittyvistä riskitekijöistä ovat dynaamisia; ne liittyvät ihmisten välisiin vuorovaikutussuhteisiin, olosuhteisiin ja tilannetekijöihin. Nämä voivat olla ennakoimattomia ja muuttuvia. Toisaalta on myös staattisia riskitekijöitä kuten aiempi rikoshistoria. Koska ennalta estämisessä tai riskinarvioinnissa ei ole kyse ennustamisesta, tulisi riskinarviointiin ja sitä seuraaviin toimenpiteisiin suhtautua harkiten, nähdä ne prosesseina ja pyrkiä vastaamaan toimenpiteillä suojattavien tilanteeseen joustavasti.

Tässä työssä käsiteltyjen tutkimusten aineistot ovat Iso-Britanniasta, missä DASH -riskinarviot ovat systemaattisesti osa kenttäpoliisien ja lähisuhdeväkivaltaan erikoistuneiden poliisien työtä. Suomessa MARAK -riskinarviokyselyitä tehdään suurimmaksi osaksi turvakodeissa ja sosiaalityön eri toimialueilla. Tämä tarkoittaa, että esiteltyt tutkimustulokset eivät ole suoraan sovellettavissa Suomeen. Oletettavaa on, että poliisin ja sosiaalityön toimialueilla riskinarviointitilanteet poikkeavat toisistaan, samoin kyselyä tekevän henkilön ymmärrys ja osaaminen lähisuhdeväkivallan dynamiikasta. Nämä molemmat, osaaminen ja väkivallan dynamiikan ymmärrys, olivat ennustekykä heikentäviä tekijöitä tutkimusten valossa. Suomessa MARAK -toiminta on poliisin ennalta estävän toiminnan strategiassa

määritelty moniammatillinen työmuoto ja poliisi osallistuu MARAK -työryhmätyöskentelyyn, mutta MARAK -riskinarvioita poliisi tekee tilastojen perusteella vähän.

DASHin ennustekyvyn puutteet riskinarvioinnissa on huomioonotettava. Tämän katsauksen perusteella se ei pysty varhaisessa vaiheessa ennustamaan potentiaalisesti henkeä uhkaavaa parisuhdeväkivaltaa. Väärien positiivisten (luokiteltu korkean riskin tapaukseksi) osuus on korkea, mutta riskinarvion ja tämän perusteella tehtyjen toimenpiteiden suhde jää toisaalta verrattain näkymättömäksi. Varsinaista vaikuttavuustutkimusta ei ole myöskään tehty. On hyvä muistaa, että väkivallan uusiutumattomuus on onnistunut tulos. Väärät positiiviset ovat yleisiä muissakin tilanteissa, joissa pyritään ennustamaan esiintyvyydeltään harvinaisia mutta seurauksiltaan vakavia tapahtumia, kuten koulusurmat tai muu kohdennettu väkivalta.

Ennustekyvyltään vahvojen riskitekijöiden tunnistaminen kohdentuu poliisitoimintaan. Aikaisempi rikollinen käyttäytyminen ja poliisitietojen riittävän hyvä tarkistaminen tarkoittaa poliisin vahvaa roolia riskinarvioinnissa. On kuitenkin tiedossa, että lähisuhdeväkivalta on ali-ilmoitettua poliisille, minkä vuoksi on perusteltua, että riskinarvioinnit eivät olisi ainoastaan poliisitoiminnan kautta saatavan tiedon varassa. Tämän katsauksen perusteella on välttämätöntä, että vähintään MARAK-työryhmään tai parisuhdeväkivaltaan liittyviä riskinarvioita tekevillä poliiseilla on ymmärrystä lähisuhdeväkivallan dynamiikasta. Esimerkiksi ymmärrys siitä, että väkivallan tekijä pyrkii vähättelemään käyttämänsä väkivaltaa tai syyttämään uhria käyttämästään väkivallasta ja toisaalta uhrin usein vähättelevät tai pyrkivät piilottamaan kokemaansa väkivaltaa, voi antaa näkökulmia kerättyjen tietojen joskus voimakkaaseenkin eroavaisuuteen. Tämän lisäksi subjektiivisuuden, kognitiivisten vinoumien, työkokemuksen ja mahdollisten omien väkivaltakokemusten vaikutuksia riskinarvioihin ei voida sivuuttaa.

Ainoastaan uhr tiedolla tehty riskiarviointi voidaan nähdä osittain ongelmallisena. Iso-Britanniassa on MARAC -toiminnan rinnalle rakennettu erillisiä toimintamalleja tekijöiden moniammatillisiin interventioihin, vainoamisen katkaisemiseen ja parisuhdeväkivallan uhrille annettavaan tietoon tekijän väkivaltaisesta käyttäytymisestä. Toisiko uhri- ja tekijän näkökulman yhdistäminen parempaa ennustekykä tai paremmin tarpeisiin vastaavaa tukea parisuhdeväkivallan katkaisussa ja vakavan parisuhdeväkivallan ehkäisemisessä? Suomessa tällaisessa tilanteessa poliisin ja lastensuojelun toiminnalla on erityinen rooli.

Vaikka ”*one size fits all*” riskinarviointityökalu ei ole mahdollinen, on mahdollista luoda toimintoja ja prosesseja, jotka noudattavat säännönmukaisuuksia. Tässä kirjallisuuskatsauksessa esitettyjen tutkimustulosten valossa prosessien rakenteet ja hallinta parantavat turvallisuussuunnittelun vastaamista oikeisiin riskitekijöihin ja vahvistavat lähisuhdeväkivallan riskinarvioita. Säännönmukaisuus mahdollistaisi myös ennustekyvyn ja toiminnan vaikuttavuuden tarkemman tutkimuksen jatkossa, mitä voidaan pitää tarpeellisena MARAK -toiminnan vahvistamisen ja kehittämisen kannalta Suomessa.

Lähteet

- CAADA 2021. Verkkosivu <https://www.dashriskchecklist.co.uk/>. Viitattu 28.3.2021.
- Chalkley, R. and Strang, H. (2017), 'Predicting Domestic Homicide and Serious Violence in Dorset', Cambridge Journal of Evidenced-Based Policing, 1: 81–92.
- Danielsson, P. & Näsi, M. (2020). Suomalaiset väkivallan ja omaisuusrikosten kohteena 2019 – Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia. Katsauksia 43/2020. Helsingin yliopisto, valtiotieteellinen tiedekunta. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti.
- Davies, P. A. & Biddle, P. (2018). Implementing a perpetrator-focused partnership approach to tackling domestic abuse: The opportunities and challenges of criminal justice localism. Criminology & Criminal Justice 2018, Vol. 18(4) 468 –487.
- Duggan, Marian (2018). Victim hierarchies in the domestic violence disclosure scheme. International review of victimology. Vol.24 (2), p.199-217.
- Grogger, J., Ivandic, R. & Kirchmaier (2020). Comparing conventional and Machine-learning Approaches to Risk Assessment in Domestic Abuse Cases. CEP Discussion Paper No. 1676. Centre of economic performance.
- Irving, Laura; Liu, Ben Chi-pun (2020). Beaten Into Submissiveness? An Investigation Into the Protective Strategies Used by Survivors of Domestic Abuse. Journal of interpersonal violence.
- Kropp P. R. (2004) Some questions regarding spousal assault risk assessment. Violence Against Women 10(6):676–697.
- Myhill, A. & Hohl, K. (2016). The "Golden Thread": Coercive Control and Risk Assessment for domestic Violence.
- October, M. (2021). Tilastoraportti 3/2021 Lähisuhdeväkivalta 2019. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 27.3.2021
- Phillips, R. (2018). 'Not everyone is created Equal under the MARAC model': A literature review of Domestic Violence Risk Management Process for high, medium and standard Risk Cases in the UK.
- Piispa, M., Tuominen, M. & Ewalds, H. (2012). MARAK – Kokemuksia parisuhdeväkivallan riskinarvioinnin menetelmän kokeilusta Suomessa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos raportteja 10/2012.
- Piispa, M. & October, M. (2017). Vaikuttava työkalu parisuhdeväkivaltaan puuttumiseen. Yhteiskuntapolitiikka 82 (2017):3.

- Richards, L. 2009. Domestic Abuse, Stalking and Harassment and Honour Based Violence (DASH, 2009-16) Risk Identification and Assessment and Management Model. REQ university of Brighton. CAADA.
- Robbins, R., McLaughlin, H., Banks, C., Bellamy, C. & Thackray, D. (2014). Domestic violence and multi-agency risk assessment conferences (MARACs): A scoping review. *The Journal of Adult Protection* 16 (6) 389-398.
- Robinson, A., Myhill, A. & Wire, J (2018.) *Practioner (mis)understandings of coercive control in England and Wales.*
- Sebire, J., & Barling, H. (2016). Assessing the assessors: An analysis of the consistency of risk grading by police when conducting domestic abuse investigations. *Policing*, 10(4), 351–360.
- Sisäministeriö (2018). Enska - Poliisin ennalta estävän toiminnan strategia 2019 – 2023.
- Sisäministeriö (2020). Poliisin ennalta estävän toiminnan strategia ENSKA. Toimeenpanoraportti 2019. Sisäinen turvallisuus. Sisäministeriön julkaisuja 2020:9.
- Sleath, E. & Smith, L.L (2017). Understanding the Factors That Predict Victim Retraction in Police Reported Allegations of Intimate Partner Violence. *Psychology of Violence* 2017:7 (1), 140–149.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2019. Väkivallaton lapsuus - Toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä 2020–2025. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2019:27.
- Stark, E. (2007). *Coercive control: How men entrap women in personal life.* Oxford, UK: Oxford University Press.
- Stark, E. (2018). *Coercive control as a framework for responding to male partner abuse in the UK: Opportunities and challenges.*
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2021). Verkkosivu https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/vakivallan-ehkaisy/lahisuhdevakivalta/marak. Viitattu 28.3.2021.
- Thornton, S. (2017), 'Police Attempts to Predict Domestic Murder and Serious Assaults: Is Early Warning Possible Yet?', *Cambridge Journal of Evidence-Based Policing*, 1: 64–80.
- Tilastokeskus (2021). Verkkosivu. http://tilastokeskus.fi/til/rpk/2019/15/rpk_2019_15_2020-06-02_tie_001_fi.html. Viitattu 26.3.2021.

- Turner, E., Medina, J. & Brown, G (2019). Dashing Hopes? the Predictive Accuracy of Domestic Abuse Risk Assessment by Police. *The British Journal of Criminology*, Volume 59, Issue 5, September 2019, Pages 1013–1034
- Walklate, S. & Hopkins, A. (2019). Real Lives and Lost Lives: Making Sense of 'Locked in' Responses to Intimate Partner Homicide. *Asian Journal of Criminology* (2019) 14:129–143.
- Walklate, S. & Mythen (2011). Beyond risk theory: Experiential knowledge and 'knowing otherwise'. *Criminology & Criminal Justice* 11(2) 99–113.